

Roasted Uganda

З усіх речей, які я возив українським військовим на фронт, найважливішою була пачка кави. Кілограмовий згорток свіжообсмаженої кави з однієї гіпстерської кав'ярні-ростерії в центрі Ужгорода. Прямокутний блискучий пакунок зі стильною наліпкою Roasted Uganda. Річ радше для інстаграму, ніж для фронту.

Втім, вона виконувала цілком оборонну функцію, щоправда, допомагала захистити не тіло, а те, що важливіше за тіло. Людське в людині. Раніше, коли я писав вірші, я б назвав цю дивну субстанцію душею, а тепер використаю прозаїчніше, але точніше формулювання. Та кави допомагала захистити психіку, бо створювала відчуття, що ти не просто шматок м'яса, ціль для снайперів і бомб, а людина. Людина – з її смаками, вподобаннями і звичками.

Добре пригадую той ранок. Початок травня, коли ночі ще холодні, але вранці повітря швидко набирає тепла й запахів. Село десь за Слов'янськом на Донбасі, де місцевих мешканців тепер у рази менше, ніж військових. Більшість людей виїхала, бо майже щодня околиці обстрілюють, уночі неможливо заснути через звуки вибухів. Уночі, до речі, їх чути краще, вони набувають об'ємності, у темній тиші звучать зловісно, як чуже серцебиття.

Того разу наша волонтерська команда приїхала в пункт дислокації військового підрозділу занадто пізно. Нас довго перевіряли на блокпостах, дорога була важкою, через відсутність зв'язку ми трохи блудили незнайомими дорогами, тож прибули на місце в момент, коли ще не темно, але вже хочеться увімкнути світло. Це означало, що нам доведеться заночувати з військовими: виїхати звідти вночі неможливо через режим світломаскування. Онлайн-карти не працюють, місцевість нам не знайома, фари вмикати заборонено: в такій ситуації ми цілком могли ненароком виїхати на російські позиції.

А коли після короткого й тривожного сну, що переривався звуками ближчих і дальших вибухів, прокинулися, треба було швидко вирушати до наступного підрозділу. Однак мій друг, який після 24 лютого вдягнув військову форму, зупинив нас:

заждіть, мовляв, зараз зварю кави. Електрики не було, тому він завів дизельний генератор, підключив до нього невеличку кавоварку, налив води, а тоді з коробки, яку я вчора йому привіз, дістав пачку кави. Roasted Uganda – було написано на ній. Засипав у кавоварку – і вже за хвилину ранкове травневе повітря запахло елітною арабікою.

Думаю, приблизно так писалася Біблія. Коли Ісус почав ділити рибу і хліб серед людей, вони мали здивуватися не менше за нас тепер. Чисте диво: в одній із найгірших точок світу, десь під Слов'янськом на Донбасі, у розпал війни отримати металеву кружку з ідеально приготованим еспресо. Мабуть, то була найсмачніша кава в моєму житті. Звучить банально, але так і було.

Вловивши наші погляди, мій друг витримав театральну паузу, а тоді відповів на питання, яке ніхто так і не наважився поставити вголос: «Ну а що? Можливо, я сьогодні загину. То чому це має бути день, коли я не випив свою традиційну нормальну ранкову каву? Та пішли вони нахуй, від кави я не збираюся відмовлятися. Ніякий путін це не зламає. Я звик зранку пити добре еспресо, то бодай на це я маю право?!»

Після того я їздив у різні військові підрозділи ще п'ятнадцять разів – на північ, біля російського кордону в районі Харкова; на південь, біля Херсона,

на деокуповані території українського Причорномор'я; а Донбас узагалі тепер знаю чи не краще за своє рідне Закарпаття. Словом, я багато за ці місяці пережив, бачив і чув, але та фраза врзалася мені в пам'ять.

Бо вона – про щось важливіше за геополітику, театри воєнних дій і новинні стрічки. У ній мова про основоположне право людини зберегти свою індивідуальність, себе, своє власне обличчя серед сотень тисяч інших людей. Право не зливатися в мільйонну цифру українських військових, які боронять свою землю, не бути *одним із*, а бути одним. Єдиним таким.

Уявіть собі людину, яка до 24 лютого була абсолютно цивільною, можливо, навіть латентним паціфістом, а після початку повномасштабного вторгнення опинилася на фронті. В її житті змінилося все: відірвана від родини й дому, своєї роботи й кола спілкування, укладу життя і можливості будувати плани на майбутнє, вбрана в маскувальну уніформу, що допомагає зливатися не тільки з мільйоном інших вояків, а й із навколишньою природою, така людина – хоч би й одягнута в найтовщу броню – раптом опиняється голою до кісток. Бо в неї вже немає нічого, що творило б саме її, немає її м'яса й крові – все стає на службу спільній, загальній меті.

Тоді й відкривається ще одна війна – за право бути собою, мати свої смаки і неймовірною ціною

утримувати свою рутинну звичку. Адже випити зранку кави улюбленого сорту – це наче потрапити додому, наче провести час зі своєю сім'єю. Побути собою. Бодай три хвилини на день, які маєш не для глобальних цілей, не для держави, не як цифру зі статистики, а лише для себе.

Так, це ще одна війна – невидима війна за свій особистий час. Від десятків вояків я чув, що під час бойових чергувань в окопах і бліндажах вони активно читають. Зокрема ті книжки, які пропустили в університеті, а також сучасні бестселери з маркетингу й історії бізнесових імперій. Читають, бо в такий спосіб створюють собі відчуття, що ці дні не минають дарма, що вони використовують їх для власного розвитку. Бо війна краде в нас усе, але передусім – наш час, наші продуктивні роки, період, який означають ідіомою «у розквіті сил». Краде безповоротно, тож що ще залишається цивільним, які волею долі опинилися в окопах, як не намагатися вхопити цей час за хвіст, відірвати шматочок і для свого життя? Тому і вчать на фронті німецьку мову через застосунок на смартфоні, читають про історію створення корпорації ІКЕА, беруть уроки з водіння автомобіля просто поруч із полем бою: щоб час війни був не тільки змарнованим. Так, я знаю, що це самообман, але він допомагає людям триматися.

Мабуть, саме заради цього знання я і їжджу до наших військових на фронт. Усе почалося в квітні, коли мій друг – учора цивільний, а тепер військовий – подзвонив і в бесіді обмовився, що їхньому підрозділу зараз найбільше потрібне авто на повному приводі. Після початку війни українська армія збільшилася в сім разів, вояків набрали, видали їм форму й автомати, проте новостворені підрозділи дуже слабо забезпечені технікою: мають якісь веле-тенські вантажівки чи старі автобуси, але мобільного й прохідного транспорту катма.

Наведу приклад підрозділу з мого рідного міста, з Ужгорода. Новостворений батальйон на початку березня відправили на Донбас. Оскільки підрозділ новий, створений фактично «на папері», то транспорту в нього не було зовсім. Для перевезення військовим надали старенький шкільний автобус. Із Ужгорода до Венеції ближче, ніж до Донбасу, тому не дивно, що ветхий жовтий автобус дорогою зламався. Військові майже добу на морозі дочекали на заміну, але оскільки в перші березневі дні країна все ще перебувала в хаосі, то на допомогу їм нічого не вислали. У підсумку військові, які, нагадую, ще за якихось два тижні до тих подій були цивільними, скинули власні гроші й проїхали останні двісті кілометрів на Донбас на таксі. Український вояк, який вирушає на фронт на таксі, – це також один із символів цієї війни.

Тож коли на початку весни 2022 року я почув від свого друга, що їхньому підрозділу дуже потрібен джип, у мене виникло природне бажання їм допомогти. Я почав міркувати про знайомих чи благодійні фонди, які б могли швидко вирішити це питання, але невдовзі усвідомив, що так терміново ніхто нічого не зробить. Тобто треба шукати не добродійні організації, а дивитися в дзеркало – і братися самому. Того ж вечора я написав у фейсбук оголошення, що збираю на джип для військового підрозділу на Донбасі, і дав номер своєї банківської картки. А коли прокинувся, на моєму рахунку були гроші на два джипи.

Так і визначилася моя теперішня зона відповідальності на цій війні. З квітня 2022 року я вже не письменник, бо зовсім нічого не пишу. Зате збираю гроші й купую джипи для української армії. Ми з командою однодумців їх ремонтуємо, фарбуємо в камуфляжні кольори й відвозимо прямо на фронт. Станом на сьогодні я купив 227 автомобілів для Збройних Сил України. Далі буде.

Усе це стало можливим завдяки моїм читачам, які раніше читали мої тексти й приходили на презентації книжок, а сьогодні підтримують мою волонтерську діяльність своїми грошми. Це особливе задоволення і визнання для письменника – бачити, як твої читачі довіряють тобі в реальному житті,